

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทัน
สื่อสารสนเทศ และดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือ*

Democratic Citizenship Characteristics Affecting Communication Arts
Students' Competency in Media, Information, and Digital Literacy
at Rajabhat University in the Northern Region

¹รดี ธนารักษ์ และ จักภพ พานิช

¹Radee Thanarak and Jakpop Panit

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: radeetfms@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 4 ด้าน คือ 1) การเข้าถึง 2) การวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน 3) การสร้างสรรค์เนื้อหาข้อมูลสารสนเทศ และ 4) การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษานิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ 8 แห่ง จำนวน 667 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และได้รับกลับคืนมาครบถ้วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากทั้งหมด 8 ด้าน มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล 2) การเคารพกฎหมายและกติกาสังคม 3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง 4) การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม และ 5) การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล ทั้ง 4 ด้าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง ($Adjusted R^2$) ระหว่างตัวแปรอิสระ 5 ด้านกับตัวแปรด้านการเข้าถึง เท่ากับ 58.6 ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน เท่ากับ 56.2 ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาข้อมูลสารสนเทศ เท่ากับ 56.7 และด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง เท่ากับ 56.1

คำสำคัญ: คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย; สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล; การรู้เท่าทันสื่อ; นักศึกษานิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

Abstract

This research aimed to investigate the characteristics of democratic citizenship that affected the competency of media information and digital literacy in 4 aspects of 1) accessibility, 2) analysis, criticizing, and evaluation, 3) content creation of media information, and 4) application and transformation of communication arts undergraduate students in Rajabhat universities in the northern region. The samples of this study included 667 of the 1st to 4th year communication arts majors from 8 Rajabhat universities in the northern region. Questionnaires were used as research instrument to collect data. All copies of questionnaires were returned. The statistical analysis performed in this study were frequency, percentage, mean score, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression.

The research findings revealed that there were five out of eight characteristics of democratic citizenship including 1) critical thinking and rationality, 2) respects for laws and regulations, 3) political participation, 4) awareness of public interest, and 5) commitment to justice and fairness that affected the competency of media information and digital literacy in all 4 aspects with Adjust R-squared between free variables of the five characteristics of accessibility at 58.6, analysis criticizing and evaluation at 56.2, content creation of media information at 56.7, and application and transformation at 56.1, respectively.

Keywords: Democratic Citizenship Characteristics; Information and Digital Media Literacy Competence; Media Literacy; Communication Arts Rajabhat University Students in Northern Region

บทนำ

ท่ามกลางบริบทการสื่อสารที่มีเนื้อหาหลากหลายและซับซ้อนขึ้นมากในสังคมปัจจุบัน การเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีความรู้เท่าทันสื่อจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการมีทักษะในการวิเคราะห์สื่อ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับชุมชน และระดับประเทศในเชิงสร้างสรรค์ พลเมืองประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล ควรมีสมรรถนะในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ตีความและตรวจสอบ รวมทั้งสร้างสรรค์สื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้อย่างรับผิดชอบ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตย ที่สังเคราะห์มาตามกรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยโดยกลุ่ม Thai Civic Education (Panlert et al., 2013) ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ คือ พลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizen) พลเมืองเป็นผู้ที่มีความรู้และมีข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เพียงพอ (Informed/Knowledgeable citizen) พลเมืองที่มีทักษะพื้นฐานประชาธิปไตย (Skilled citizen) พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Democratic citizen) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วยคุณลักษณะรองอีก 8 ประการ คือ รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค (Adhere to justice and equality) ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Use freedom based on social responsibility) ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ (Use right without neglecting duties) มีเกียรติภาพและเคารพความแตกต่าง (Respect fraternity and differences) เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (Give importance to common interests) มีส่วนร่วมทางการเมือง (Participate in politics) คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล และเคารพกฎหมายและกติกา (Respect law and rules) การรู้เท่าทัน

สื่อสารสนเทศและดิจิทัล เป็นสมรรถนะสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดสังคมประชาธิปไตย เอวิวา ซิลเวอร์ (Silver, 2009) หัวหน้าฝ่ายสื่อและการรู้เท่าทันแห่งคณะกรรมการการยุโรป กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (active citizen) มีเสรีภาพในการเข้าถึงและเลือกรับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตและตัดสินใจ ทั้งยังสามารถปกป้องตนเองและผู้อื่นจากเนื้อหาสารที่เป็นอันตราย และมั่วร้าย หรือไม่พึงประสงค์ได้

การศึกษาในบริบทสังคมไทยของ Child and Youth Media Institute and Thai Civic Education Network (2016) พบว่า การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล เป็นหลักการที่สอดคล้องและช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองประชาธิปไตยได้ โดยพลเมืองประชาธิปไตยที่เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล จะต้องมีความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ตรวจสอบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถประเมินประโยชน์และโทษในการเลือกรับใช้ประโยชน์และ สร้างสรรค์สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจรัฐ ทน สื่อ ตลอดจนบริบททางสังคมและเศรษฐกิจเป็นผู้ที่เคารพสิทธิและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลายได้อย่างรับผิดชอบ และสามารถใช้สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการต่อรองอำนาจและสร้างการเปลี่ยนแปลง ในฐานะพลเมืองประชาธิปไตยยุคดิจิทัล ที่กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคมเป็นสำคัญ

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นเรื่องใกล้ตัวและจำเป็นอย่างยิ่งในยุคของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เด็กและเยาวชนในปัจจุบันที่ไม่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลอาจใช้สื่อในทางที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดปัญหาการเปิดรับสื่อลามกอนาจาร ปัญหาการเลียนแบบพฤติกรรมกรรมการบริโภคตามสื่อโฆษณา ปัญหาการเลือกรับและใช้สื่อที่มีความรุนแรง การใช้สื่อในการละเมิดสิทธิผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมายได้แก่ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย การตกเป็นทาสของวัตถุนิยม การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก้าวร้าว รุนแรง เป็นต้น หากรู้เท่าทันสื่อก็จะสามารถใช้สื่อเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ แต่หากไม่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลแล้ว ก็จะตกเป็นเหยื่อของคนในสังคมได้ (Werakultawan, 2018) จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนาผู้เรียนแต่ละช่วงวัยให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ที่ควรครอบคลุมคุณลักษณะ ความรู้และทักษะในแต่ละมิติจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนระดับมหาวิทยาลัย (อายุ 19-24 ปี) จากการสำรวจสถานการณ์การใช้สื่อ ระหว่าง ปี พ.ศ. 2556-2560 พบว่า กลุ่มคนวัยนี้มีโอกาสในการเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลค่อนข้างสูงเพราะเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจากมหาวิทยาลัยและหอพัก และจากผลการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทย โดย ETDA ในปี 2564 พบว่า กลุ่ม Gen Z (อายุน้อยกว่า 21 ปี) และ Gen Y (อายุ 21-40 ปี) ซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษา ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เฉลี่ยวันละ 12 ชั่วโมง 5 นาที และเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 52 นาที ตามลำดับ ส่วนหนึ่งมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่มีมาตรการปิดสถานศึกษาให้ทำการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยกิจกรรมการใช้ส่วนใหญ่เพื่อติดต่อสื่อสาร เพื่อกิจกรรมความบันเทิง เช่น ดูรายการโทรทัศน์ คลิป ภาพยนตร์ ฟังเพลงและค้นหาข้อมูลออนไลน์ ส่วนปัญหาในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตนอกจากจะเป็นเรื่องการเชื่อมต่อสัญญาณแล้วยังมีเรื่องถูกรบกวนจากโฆษณาออนไลน์และข้อมูลเท็จหรือข่าวลวง (Electronic Transactions Development Agency, 2021)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้คนกลุ่มนี้จะสามารถเข้าถึงสื่อดิจิทัลได้ค่อนข้างมากที่สุด แต่ปัญหาความท้าทายคือ ส่วนใหญ่ไม่เท่าทันตัวเอง ไม่ยอมรับว่าติดอินเทอร์เน็ต หรือมีการใช้ความรุนแรงทั้งทางกายและวาจาผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ผลสำรวจจาก UNICEF/IPSOS Global Youth Poll (Wirunravan et al., 2019) ซึ่งสำรวจเยาวชนอายุ 18 ปีจาก 25 ประเทศ รวมถึงประเทศไทย พบว่า ร้อยละ 85 เชื่อว่าเด็กวัยรุ่น และเยาวชน กำลังอยู่ในอันตรายจากภัยคุกคามทางเพศหรือแสวงประโยชน์บนโลกออนไลน์ แต่เยาวชนส่วนใหญ่

(ร้อยละ 90) กลับเชื่อว่าภัยเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นกับตน และพบว่าผู้ที่เคยเป็นเหยื่อความรุนแรงทางอินเทอร์เน็ต มักจะมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงทางอินเทอร์เน็ตกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมา เพื่อให้เกิดความรู้ที่กระจ่างชัดสำหรับการพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตยสำหรับ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษานิเทศศาสตร์ ผู้มีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้ผลิตสื่อ ที่ต้องมีจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และผู้บริโภคสื่อที่ต้องมีความรู้เท่าทัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ จะศึกษาโดยมุ่งเน้นกลุ่มนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ 8 แห่ง เนื่องจากหลักสูตรนิเทศ ศาสตร์กำลังมีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับการเท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงกับ ความเป็นพลเมืองซึ่งเป็นจุดเน้นสำคัญของการพัฒนานักศึกษาราชภัฏตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี โดยผลงานวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบหลักสูตรการสร้างพลเมืองรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลทั้งในระดับหลักสูตร ระดับมหาวิทยาลัยและเป็นต้นแบบขยายผลต่อไปในมหาวิทยาลัย ทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัล 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึง 2) ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน 3) ด้านการสร้างสรรคเนื้อหา และข้อมูลสารสนเทศ และ 4) ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร และแนวคิดทฤษฎี

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาตัวแปรคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค 2) การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 3) การใช้สิทธิ แต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ 4) การมีภราดรภาพและเคารพความแตกต่าง 5) การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม 6) การมีส่วนร่วมทางการเมือง 7) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล 8) การเคารพกฎหมายและกติกา (Thai Civic Education, 2013) ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ สมรรถนะ การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเข้าถึง 2) การวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน 3) การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ และ 4) การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง (Wirunrapan, 2019)

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 – 4 ปีการศึกษา 2564 ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร รวมจำนวน 1,683 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน (Yamane, 1973 as cited in Aekakul, 1999) ความคลาดเคลื่อนที่ 5% และระดับความเชื่อมั่น ที่ 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่ต้องการจำนวน 324 คน เพื่อให้ได้อัตราการตอบกลับ ของแบบสอบถามอย่างน้อยร้อยละ 20 ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 516 คน เมื่อเก็บข้อมูลจริงได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 667 ชุด ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified

Sampling) โดยการกำหนดสัดส่วน (Quota) และสุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เลือกนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นปีเพื่อแจกแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะด้านประชากรศาสตร์ มีเนื้อหา จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม สาขาวิชา กิจกรรมที่ทำระหว่างเรียน มหาวิทยาลัย ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย จำนวน 52 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหา 8 ด้าน ได้แก่ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่การมีภราดรภาพ และเคารพความแตกต่าง การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล จำนวน 52 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง การวิเคราะห์หวัพาทซ์ประเมิน การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ และการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และได้รับการแก้ไข ก่อนนำไปทดลอง Try-out จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ความแม่นยำเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่ามีค่า IOC มากกว่า 0.5 ในทุกข้อคำถามจึงสามารถใช้เก็บข้อมูลได้ (Posri, 2008) และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิเคราะห์จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Conbach (1970) พบว่ามีค่ามากกว่า 0.7 นอกจากนี้การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของข้อคำถามโดยใช้การวิเคราะห์ Factor Analysis พบว่า ค่า Factor Loading มีค่าอยู่ระหว่าง .811 – .942

รวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ประสานงานการเก็บข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 8 แห่ง เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักศึกษานิเทศศาสตร์ตามจำนวนที่กำหนด ใช้เวลาเก็บข้อมูล 2 เดือน (ระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน พ.ศ. 2564)

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ทดสอบคุณลักษณะตัวแปร คือ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Test) โดยใช้ Variance Inflation Factor (VIF) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlations) เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามว่ามีขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์อย่างไร การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้ง 8 ด้านที่มีต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ

ผลการวิจัย

สรุปผลเกี่ยวผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตภาคเหนือ จากการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 667 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.5 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 35.7 ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 – 4 เกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.51-3.00 มากที่สุด ร้อยละ 48.0 ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัยร้อยละ 57 และทำกิจกรรม

ร้อยละ 43 โดยกิจกรรมที่ทำมากที่สุด ได้แก่ การเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ร้อยละ 21.3 เป็นนักกีฬา ร้อยละ 4.2 และเป็นหัวหน้าห้อง ร้อยละ 6.6 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยทั้งหมด 8 ด้าน พบในงานวิจัย 5 ด้าน ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกา การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม และการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึง 2) ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน 3) ด้านการสร้างสรรคเนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ และ 4) ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ยกเว้นคุณลักษณะด้านการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะด้านการเข้าถึง ในขณะที่คุณลักษณะด้านการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ ต่อสังคมส่งผลกระทบต่อสมรรถนะด้านการเข้าถึง รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1- 5

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	VIF
$\bar{X}$	3.931	3.858	3.931	3.907	4.294	4.158	4.132	4.232	4.051	4.117	4.139	4.114	
S.D.	.645	.681	.650	.680	.625	.580	.636	.609	.653	.664	.640	.671	
Y ₁	1.000	.867**	.832**	.810**	.554**	.624**	.667**	.655**	.654**	.700**	.738**	.728**	
Y ₂		1.000	.879**	.857**	.508**	.576**	.636**	.622**	.634**	.705**	.713**	.707**	
Y ₃			1.000	.877**	.512**	.591**	.641**	.622**	.653**	.696**	.716**	.709**	
Y ₄				1.000	.511**	.582**	.646**	.615**	.662**	.695**	.707**	.702**	
X ₁					1.000	.755**	.714**	.748**	.625**	.688**	.723**	.683**	2.871
X ₂						1.000	.782**	.787**	.728**	.717**	.744**	.718**	3.657
X ₃							1.000	.823**	.796**	.818**	.801**	.802**	4.948
X ₄								1.000	.739**	.789**	.820**	.801**	4.731
X ₅									1.000	.793**	.750**	.758**	3.509
X ₆										1.000	.841**	.837**	5.074
X ₇											1.000	.856**	5.400
X ₈												1.000	4.962

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIF ปรากฏว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 2.871 – 5.400 ซึ่งน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006)

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ ด้านการเข้าถึง

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	Y ₁ การเข้าถึง		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	.575	.124	4.630	.000***
X ₁ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	-.068	.044	-1.560	.119
X ₂ การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม	.106	.053	2.002	.046**
X ₃ การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่	.021	.056	.378	.705
X ₄ การมีภราดรภาพและเคารพความแตกต่าง	-.023	.057	-.407	.684
X ₅ การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม	.097	.046	2.111	.035**
X ₆ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	.099	.054	1.809	.071*
X ₇ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล	.347	.058	5.950	.000***
X ₈ การเคารพกฎหมายและกติกาก	.239	.053	4.474	.000***

F = 119.304 p = 0.000 R² = 0.592 Adj R² = 0.587

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย 5 ด้าน ได้แก่ การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกาก เป็นตัวแปรอิสระที่สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการเข้าถึง ได้ร้อยละ 59.2 (F = 119.304, p < 0.000) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (Adjusted R²) ระหว่างตัวอิสระ 5 ด้านกับตัวแปรตามเท่ากับ 58.7 นอกจากนี้ พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล (b₇ = 0.347, p < 0.01) การเคารพกฎหมายและกติกาก (b₈ = 0.239, p < 0.01) การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (b₂ = 0.106, p < 0.05) การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (b₅ = 0.097, p < 0.05) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (b₆ = 0.099, p < 0.10) มีผลกระทบเชิงบวกต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการเข้าถึง ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	Y ₂ การวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	.553	.135	4.100	.000***
X ₁ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	-.122	.047	-2.569	.010**
X ₂ การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม	.054	.058	.944	.345
X ₃ การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่	-.015	.061	-.249	.803
X ₄ การมีภราดรภาพและเคารพความแตกต่าง	-.040	.062	-.637	.524
X ₅ การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม	.094	.505	1.871	.062*
X ₆ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	.253	.059	4.28	.000***
X ₇ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล	.332	.063	5.243	.000***
X ₈ การเคารพกฎหมายและกติกา	.251	.058	4.336	.000***

F = 108.006 p = .000 R² = .568 Adj R² = .562

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย 5 ด้าน ได้แก่ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกา เป็นตัวแปรอิสระที่สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน ได้ร้อยละ 56.8 (F = 108.006, p < 0.000) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (Adjusted R²) ระหว่างตัวแปรอิสระ 5 ด้านกับตัวแปรตามเท่ากับ 56.2 นอกจากนี้ พบว่า การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค (b₁ = -.122, p < 0.05) มีผลกระทบเชิงลบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน ส่วนตัวแปรด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล (b₇ = 0.332, p < 0.01) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (b₆ = 0.253, p < 0.01) การเคารพกฎหมายและกติกา (b₈ = 0.251, p < 0.01) และการเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (b₅ = 0.094, p < 0.10) มีผลกระทบเชิงบวกต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	Y ₃ การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูล		t	p-value
	สารสนเทศ			
	สัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน		
	ถดถอย	มาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	.726	.128	5.673	.000***
X ₁ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	-.115	.045	-2.563	.011**
X ₂ การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม	.085	.055	1.558	.120
X ₃ การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่	-.015	.058	-.256	.798
X ₄ การมีภราดรภาพและเคารพความแตกต่าง	-.063	.059	-1.062	.289
X ₅ การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม	.149	.048	3.125	.002**
X ₆ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	.168	.056	2.993	.003**
X ₇ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล	.333	.060	5.534	.000***
X ₈ การเคารพกฎหมายและกติกา	.243	.055	4.422	.000***

F = 109.952 p = .000 R² = .572 Adj R² = .567

F = 109.952 p = .000 R² = .572 Adj R² = .567

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 4 พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย 5 ด้าน ได้แก่ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกา เป็นตัวแปรอิสระที่สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ ได้ร้อยละ 57.2 (F = 109.952 , p < 0.000) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (Adjusted R²) ระหว่างตัวอิสระ 5 ด้านกับตัวแปรตามเท่ากับ 56.7 นอกจากนี้ พบว่า การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค (b₁ = -.115, p < 0.05) มีผลกระทบเชิงลบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ ส่วนตัวแปรด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล (b₇ = 0.333, p < 0.01) การเคารพกฎหมายและกติกา (b₈ = 0.243, p < 0.01) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (b₆ = 0.168, p < 0.05) และการเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (b₅ = 0.149, p < 0.05) มีผลกระทบเชิงบวกต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	Y4 การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง		t	p-value
	สัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน		
	ถดถอย	มาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	.583	.135	4.328	.000***
X ₁ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	-.103	.047	-2.174	.030**
X ₂ การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม	.050	.057	.875	.382
X ₃ การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่	.025	.061	.406	.202
X ₄ การมีภราดรภาพและเคารพความแตกต่าง	-.088	.062	-1.411	.159
X ₅ การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม	.194	.050	3.885	.000***
X ₆ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	.177	.059	2.999	.003**
X ₇ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล	.323	.063	5.095	.000***
X ₈ การเคารพกฎหมายและกติกา	.236	.058	4.084	.000***

F = 107.413 p = .000 R² = .566 Adj R² = .561

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 5 พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกา เป็นตัวแปรอิสระที่สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ได้ร้อยละ 56.6 (F = 107.413, p < 0.000) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (Adjusted R²) ระหว่างตัวอิสระ 5 ด้านกับตัวแปรตามเท่ากับ 56.1 นอกจากนี้ พบว่า การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค (b₁ = -.103, p < 0.05) มีผลกระทบเชิงลบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ส่วนตัวแปรด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล (b₇ = 0.323, p < 0.01) การเคารพกฎหมายและกติกา (b₈ = 0.236, p < 0.01) การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (b₅ = 0.197, p < 0.01) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (b₆ = 0.177, p < 0.05) มีผลกระทบเชิงบวกต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากผลงานวิจัย พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน ของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ประกอบด้วย การเคารพกฎหมายและกติกา การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค โดยคุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลในทุกด้านมากที่สุด ในทางกลับกันหากนักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้านการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาคสูงจะส่งผลให้ส่วนคุณลักษณะสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลทั้ง 4 ด้านต่ำ ดังนั้น การส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยกับเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อจึงต้องมีความเชื่อมโยงกัน

โดยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะในการคิดเชิงวิพากษ์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลผ่านภารกิจรวมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ถึงอัตลักษณ์ความคิดเห็น แสดงความต้องการซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพของพลเมืองและการมีส่วนร่วมของพลเมืองประชาธิปไตย ดังแผนภาพที่ 1

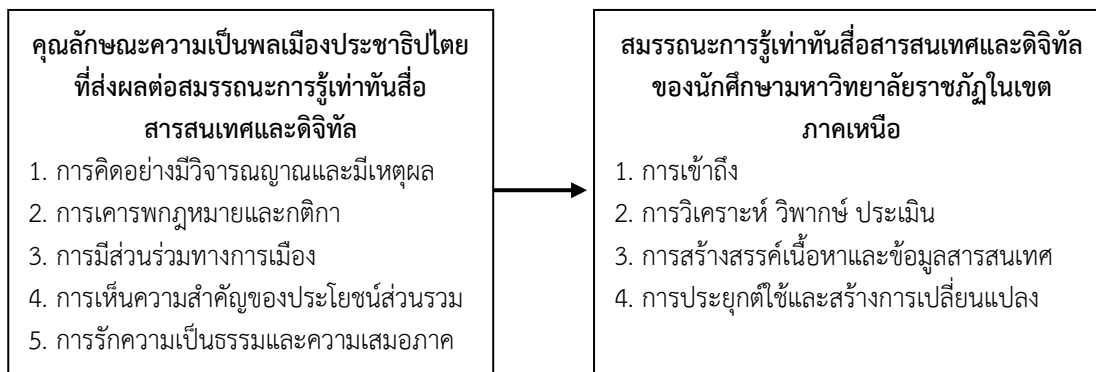

Figure 1: The New Body Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลจากการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากทั้งหมด 8 ด้าน มี 5 ด้าน ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกา การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม และการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาคที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึง 2) ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน 3) ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ และ 4) ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ทั้งนี้เพราะ สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล มีความเชื่อมโยงกับความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ทั้งในฐานะคุณลักษณะร่วมและเครื่องมือสำหรับพลเมืองประชาธิปไตยในการขับเคลื่อนสร้างการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมตามแนวคิดของ Panlert et al. (2013) ที่ศึกษากรอบคุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่งานวิจัยชิ้นนี้นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา สอดคล้องกับข้อสรุปในผลการวิจัยของ Suttisima et al. (2019) ที่พบว่า พลเมืองประชาธิปไตย คือ พลเมืองที่มีสมรรถนะในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ตรวจสอบและคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถถูกพัฒนาให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของความสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้ โดยเข้าใจปัญหาเชิงโครงสร้าง ตื่นตัวต่อข้อถกเถียงในสังคม กระตือรือร้นจะร่วมแก้ปัญหา เคารพความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น ประกอบกับแนวคิดของ Werakultawan (2018) กล่าวไว้ว่า การเข้าถึง เข้าใจ เท่าทันและใช้สื่อสารสนเทศและดิจิทัลเป็นเครื่องมือและเป็นสมรรถนะสำคัญที่พลเมืองจะใช้ในการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อการแสดงออกทางความคิด การติดตามตรวจสอบ ต่อบรรทัดฐานอำนาจรัฐ ทุนและธุรกิจสื่อ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดในสังคมที่ผู้คนอยู่ร่วมกันโดยยึดความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญ

จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลส่งผลสูงต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน อาจเป็นเพราะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกสถาบันการศึกษากำหนดให้เป็นสมรรถนะหลักในการพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นทักษะพื้นฐานและคุณลักษณะร่วมของคุณลักษณะความเป็น

พลเมืองประชาธิปไตยและการรู้เท่าทันสื่อที่นำไปสู่การสร้างพลเมืองรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลได้ ดังที่ Paolo Celot จาก European Association for Viewers Interests (EAVI), (2014) as cited in Kularb (2020) เสนอว่า การรู้เท่าทันดิจิทัลต้องมีความเชื่อมโยงกับสังคมประชาธิปไตยที่พลเมืองมีส่วนร่วม โดยการออกแบบนโยบายเพื่อการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ต้องระบุถึงสมรรถนะในการคิดเชิงวิพากษ์หรือการประเมิน และความสามารถในการมีส่วนร่วม หรือการสร้างสรรค์และการสื่อสาร ซึ่งเป็นแก่นหลักในการรู้เท่าทันสื่อ

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยที่พบว่า มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย อีก 3 ด้าน คือ การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ และการมีการตรวจภาพและเคารพความแตกต่าง ไม่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล อาจเป็นเพราะ บริบทในการมีส่วนร่วมทางสังคมของนักศึกษาในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และพฤติกรรมการใช้สื่อในโลกออนไลน์มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จากการศึกษาของ Klangnarong et al. (2021) พบว่า ความท้าทายของการเป็นพลเมืองดิจิทัล คือ ความหลากหลายของกลุ่มคนที่ต่าง Generation ที่ต้องเผชิญกับการเข้ามากระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล หรือ Digital Disruption กับวิถีชีวิต ทำให้กลุ่มวัยรุ่น หรือที่เรียกว่า Gen Z และ Gen Alpha รับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างรวดเร็ว หลากหลายไร้ขีดจำกัด ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ความคิด และความเชื่อที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน หรือคนที่มีความเห็นต่างค่อนข้างชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแตกแยก ความเป็นอื่น และความเกลียดชังได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พลเมืองประชาธิปไตยต้องรู้เท่าทันสื่อ สามารถเข้าถึงและรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ เข้าใจผลกระทบจากการสื่อสารที่อาจเป็นการคุกคาม ละเมิดสิทธิหรือสร้างความเกลียดชังที่มีต่อบุคคลและกลุ่มคนอื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง เพื่อบรรลุความเป็นพลเมืองที่ใช้เสรีภาพ เคารพสิทธิและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลายได้อย่างรับผิดชอบ

สรุป

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย มี 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การเคารพกฎหมายและกติกาก การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม และการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือทั้ง 4 ด้าน คือ การเข้าถึง การวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน การสร้างสรรค์ เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ และการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง มีเพียงคุณลักษณะด้านการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาคที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะด้านการเข้าถึง แต่คุณลักษณะด้านการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลกระทบต่อสมรรถนะด้านการเข้าถึง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยจากทั้งหมด 8 ด้าน มี 5 ด้านที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน โดยคุณลักษณะด้านการรักความเป็นธรรมและความเสมอภาคมีผลกระทบเชิงลบต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการ

วิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ ด้านการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง ส่วนคุณลักษณะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเคารพกฎหมายและกติกา และการเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม มีผลกระทบเชิงบวกต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมิน ดังนั้นสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีการบูรณาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลอย่างต่อเนื่องโดยอาจเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาการศึกษาทั่วไปหรือรายวิชาพื้นฐาน หรือในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และควรครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจและทักษะเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตยที่มีสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลให้มีศักยภาพและความพร้อมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.2 ควรส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักศึกษาทุกสาขาวิชามีทักษะการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลเพื่อให้สามารถตั้งคำถาม สืบและตรวจสอบข้อมูล แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลที่มีความเชื่อมโยงกับสังคมประชาธิปไตยที่พลเมืองมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การศึกษารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยสำหรับนักเรียน นักศึกษา

2.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลสำหรับคนทุกช่วงวัย

2.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบสืบสอบปรัชญา (เน้นกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์) เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา

References

- Aekakul, T. (1999). *Research Methods in Behavioral and Social Sciences*. Ubon Ratchathani: Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat Institute.
- Black, K. (2006). *Business Statistics for Contemporary Decision Making*. (4th ed.). Missouri: John Wiley & Sons.
- Child and Youth Media Institute and Thai Civic Education Network. (2016). *A Conceptual Framework for Curriculum Development on Media Information and Digital Literacy for Thai Democratic Citizenship. Meeting Document of the Framework and Curriculum Development on Media Information and Digital Literacy for Thai Democratic Citizenship at Mandarin Hotel on 22 June 2016*. Bangkok Thailand: Technic Image Company Limited.
- Electronic Transactions Development Agency. (2021). *Announcement of the Survey Results of Internet Users in Thailand in 2021*. Retrieved December 30, 2021, from <https://www.etda.or.th/th/pr-news/ETDA-released-IUB-2021.aspx>

- Klangnarong, S. et al. (2021). *Digital Citizenship and the New Normal Way of Dealing with the Dark Side Online*. Retrieved December 30, 2021, from <https://blog.cofact.org/digitalcitizen/>
- Kularb, P. (2020). The Promotion of Media, Information, and Digital Literacy for Children and Youth: Case Studies from South Korea, Singapore, and the United Kingdom. *Journalism*, 13(2), 130-165.
- Panlert, C. et al. (2013). *A Conceptual Framework for Thai Democratic Citizenship Education Curriculum*. Bangkok: Friedrich-Ebert-Stiftung Thailand Office and Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education.
- Posri, R. (2008). *Research Methodology in Business. [Teaching Material]*. Uttaradit: Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University.
- Silver, A. (2009). *A European Approach to Media Literacy: Moving toward an Inclusive Knowledge Society*. In Divina Frau-Meigs and Jordi Torrent (Eds.), *Mapping Media Education Policies in the World: Visions Programmes, and Challenges* (pp.11-13).
- Suttisima, V. et al. (2019). Indicators of Media Information and Digital Literacy in Working Age for Democratic Citizen. *The Journal of Social Communication Innovation*, 7(1), 194-202.
- Werakultawan, S. (2018). *Digital Literacy Power in Digital Citizens*. Bangkok: Children and Youth Development Foundation.
- Wirunrapan, K. et al. (2019). *The Development of Social Indicators and Policy Recommendations on the Promotion of Media, Information, and Digital Literacy (MIDL) to Protect Children and Youth: Final Report*. Bangkok: The Thailand Science Research and Innovation (TSRI).